

Monika Jaworska

Biblioteka Główna

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

OCID ID: 0000-0003-0930-3924

Ewa Rzeska

Biblioteka Główna

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

OCID ID: 0000-0002-1190-8634

KOMPUTERYZACJA PROCESÓW GROMADZENIA ZBIORÓW – Z DOŚWIADCZEŃ BIBLIOTEKI GŁÓWNEJ UNIWERSYTETU MARII CURIE-SKŁODOWSKIEJ W LUBLINIE

Streszczenie: Gromadzenie zbiorów to podstawowe zadanie każdej biblioteki przekładające się na jakość zasobów i zadowolenie użytkowników. W artykule omówiono przebieg komputeryzacji procesów gromadzenia w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Przedstawiono, jak zmieniały się stosowane narzędzia informatyczne, począwszy od lat 90. XX wieku oraz ich wpływ na organizację pracy Oddziału Gromadzenia i Uzupełniania Zbiorów. W celu udokumentowania działań związanych z omawianym procesem wykorzystano metody: analizy dokumentów oraz case study. Opisane doświadczenia pracowników jednostki mogą okazać się przydatne dla innych bibliotek.

Słowa kluczowe: gromadzenie zbiorów, zintegrowany system biblioteczny, Virtua/VtIs, Alma, Primo, zarządzanie zbiorami, komputeryzacja procesów bibliotecznych

Computerization of Library Resources – the Experience of Main Library of Maria-Curie Skłodowska University

Abstract: Collecting library resources is the basic task of every library, which translates into the quality of resources and user satisfaction. The article discusses the course of computerization of collection processes in the Main Library of the Maria Curie-Skłodowska University in Lublin. It was presented how the IT tools used have changed since the 1990s and their impact on the organization of the work in the Department of Acquisition and Collection Development. In

order to document the activities related to the discussed process, the following methods were used: document analysis and case study. The described experiences of the unit's employees may prove useful to other libraries.

Keywords: acquisition of collections, integrated library systems, Virtua/VtIs, Alma, Primo, collection management, library computerization

Pretekstem do powstania niniejszego artykułu była implementacja systemu bibliotecznego Alma z wyszukiwarką PRIMO oraz wykorzystanie nowego systemu do prac związanych z gromadzeniem zbiorów w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie (BG UMCS). Skłoniło nas to do opisanie przebiegu komputeryzacji procesów gromadzenia, jakie miały miejsce na przestrzeni lat, oraz ich wpływu na organizację Oddziału Gromadzenia i Uzupełniania Zbiorów BG UMCS (OGiUZ). Ponadto jako priorytetowe zadanie potraktowano opracowanie listy pozytywnych skutków wykorzystania nowego narzędzia.

Powstały opis jest rezultatem wykorzystania metod: krytycznej analizy literatury przedmiotu, analizy dokumentów i przede wszystkim – *case study*. Celem pracy jest wskazanie korzyści wynikających z komputeryzacji procesów gromadzenia – tekst może się okazać przydatny dla pracowników bibliotek przygotowujących się do wdrożenia nowych systemów bibliecznych.

Biblioteka Główna wspiera szeroko rozumiane potrzeby nauki i kształcenia, prowadzi działalność naukowo-badawczą i usługową. Potrzeby środowiska akademickiego determinują kształt pozyskiwanego księgozbioru. Zasób zbiorów BG jest kompletowany według opisanych reguł polityki gromadzenia, których podstawą prawną są: ustawa o bibliotekach¹, rozporządzenie w sprawie egzemplarza obowiązkowego², statut uczelni i regulamin biblioteki. Gromadzenie zbiorów jest procesem złożonym, obejmującym wiele czynności, zarówno koncepcyjnych, organizacyjnych i technicznych. Przekładają się one bezpośrednio na kompletność zasobów i stopień zaspokojenia potrzeb klientów biblioteki. Obecnie termin „gromadzenie” jest zastępowany sformułowaniem „zarządzanie zbiorami”³. Współczesne zarządzanie zbiorami bibliotecznymi i dokonujące się w bibliotekach zmiany są związane z rozwojem technologii informacyjnych i zmieniającymi się oczekiwaniami użytkowników.

¹ Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach, Dz.U. 1997 nr 85 poz. 539, [online] <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu19970850539> [dostęp: 20.01.2023].

² Rozporządzenie Ministra Kultury i Sztuki z dnia 6 marca 1997 r. w sprawie wykazu bibliotek uprawnionych do otrzymywania egzemplarzy obowiązkowych poszczególnych rodzajów publikacji oraz zasad i trybu ich przekazywania, Dz.U. 1997 nr 29 poz. 161, [online] <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19970290161> [dostęp: 20.01.2023].

³ G. Tetela, *Polityka gromadzenia i selekcja zbiorów*, [w:] *Bibliotekarstwo*, red. A. Tokarska. Warszawa 2013, s. 131–142.

W Polsce pierwsze próby komputeryzacji czynności bibliotecznych rozpoczęły się w latach 70. XX wieku. Przerwała je jednak trudna sytuacja ekonomiczno-polityczna w kraju⁴. Na dobre rozpoczęły się dopiero w połowie lat 90. XX wieku. Proces ten przebiegał dynamicznie. Biblioteki uczelniane w nowych technologiach odkryły narzędzia do podnoszenia jakości świadczonych usług. Ponieważ nie było spójnej polityki państwa dotyczącej komputeryzacji procesów bibliotecznych, biblioteki w swojej pracy wykorzystywały różnorodne oprogramowanie⁵. Niektóre z nich wdrażały programy pisane przez informatyków własnej instytucji. Inne postawiły na systemy zewnętrzne, zakupione od firm oferujących oprogramowanie dostosowane do pracy w środowisku bibliotecznym. W polskich bibliotekach akademickich funkcjonowało równocześnie kilka systemów bibliotecznych (np. Prolib, Virtua, Aleph, Horizon). Zadaniem tych systemów było objęcie automatyzacją wszystkich procesów bibliotecznych tak, aby raz wprowadzone dane były wykorzystywane na wszystkich etapach pracy.

Pełna automatyzacja procesów gromadzenia zbiorów, pomimo trwającej powszechnej informatyzacji bibliotek, nie była prostym zadaniem. Wdrożone przez biblioteki zintegrowane systemy oferowały nowe narzędzia pracy w postaci modułów gromadzenia, lecz dostosowanie ich do potrzeb bibliotek, które wypracowały przez lata własne warsztaty pracy i działały w różnych środowiskach, napotykało na liczne trudności. Stworzone przez komercyjne firmy zagraniczne, były trudne do implementacji w oryginalnej wersji w polskich realiach. Nie odpowiadały szczegółowym przepisom zawartym w prawie bibliotecznym⁶. W wielu bibliotekach komputeryzacja oddziałów gromadzenia przebiegała więc niezależnie od zakupionego zintegrowanego systemu.

BG UMCS zakupiła w 1994 roku zintegrowany system biblioteczny VTLS. Prace wdrożeniowe rozpoczęto w 1996 roku od utworzenia katalogu komputerowego. W następnych latach wdrożono pozostałe moduły: opracowania i udostępniania⁷.

⁴ E. Ścibor, *Zarys historii mechanizacji i automatyzacji bibliotek w Polsce*, [w:] *Automatyzacja bibliotek: zarys historyczny, strategie, perspektywy*, red. A. Jacquesson, Warszawa 1999, s. 12–13.

⁵ I. Swoboda, *Systemy biblioteczne – w kierunku integracji dostępu do informacji*, [w:] *Bibliotekarstwo*, red. A. Tokarska, Warszawa 2013, s. 434–448.

⁶ Problem ten poruszano m.in. w publikacjach: P. Mielczarek, *Wykorzystanie modułu gromadzenia systemu Horizon w procesie gromadzenia druków zwartych w Bibliotece Kolegium Europejskiego w Natolinie*, „Przegląd Biblioteczny” 2010, z. 2, s. 193–202; M. Sączewska-Trawicka, *Moduł gromadzenia zbiorów w Bibliotekach używających systemu komputerowego VTLS*, „Przegląd Biblioteczny” 2009, z. 3, s. 371–375; K. Żmigrodzka, *Analiza funkcjonalności modułu gromadzenia w bibliotekach „prolibowych”*, [w:] *Strategie gromadzenia zbiorów w bibliotekach polskich: materiały z IV Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej Pobierowo, 15–17 września 2011*, red. U. Ganakowska, M. Różycka, Szczecin 2012, s. 50–64.

⁷ K. Mojejko-Kotlińska, *Bazy danych w automatyzacji funkcji bibliotecznych w BG UMCS w Lublinie*, [w:] *Infobazy '2002 – bazy danych dla nauki, materiały konferencyjne 24–26 czerwca 2002 r. Centrum Informatyczne TASK*, red. A. Nowakowski, Gdańsk 2002, s. 183–188.

Wprowadzone zmiany miały wpływ na strukturę organizacyjną Biblioteki. Oddział Gromadzenia i Uzupelniania Zbiorów przez wiele lat zajmował się całością gromadzenia. Komputeryzacja procesów opracowania zbiorów pozwoliła na rejestrację bieżącego wpływu czasopism. W związku z tym podjęto decyzję o reorganizacji pracy gromadzenia. W 1998 roku utworzono Oddział Wydawnictw Ciągłych, który przejął czynności związane z gromadzeniem i opracowywaniem czasopism pochodzących z egzemplarza obowiązkowego (EO) i prenumeraty, a w następnych latach zakupem dostępów do czasopism elektronicznych. OGiUZ zajmował się książkami, zbiorami specjalnymi, prowadzeniem wymiany i gospodarką dubletami. Działał on poza zintegrowanym systemem bibliotecznym. Oferowany przez VTLS moduł gromadzenia nie był przystosowany do potrzeb polskich bibliotek. Zasadniczym problemem był sposób ewidencji zbiorów⁸. Próbę wdrożenia i przystosowania programu AFAS oferowanego przez VTLS na potrzeby gromadzenia podjęła Biblioteka Jagiellońska. Po kilku latach pracy ze względu na liczne problemy zdecydowała się na stworzenie własnego programu do obsługi gromadzenia⁹. Implementacji modułu podjęła się także Biblioteka Uniwersytetu Gdańskiego. Autorki artykułu w 2012 roku uczestniczyły w zorganizowanych przez BUG pierwszych w Polsce warsztatach dotyczących praktycznego wykorzystania modułu gromadzenia w systemie VTLS/Virtua. Nie zdecydowano się jednak na jego implementację w BG UMCS.

Niezależnie od braku modułu gromadzenia przeprowadzono komputeryzację OGiUZ. Odbyła się ona poza zintegrowanym systemem bibliotecznym. Wiązało się to z koniecznością stworzenia przez informatyków BG autorskiego oprogramowania i dodatkowych baz danych uzupełniających funkcje systemu VTLS. Wykorzystano w tym celu MS Access. Pierwszą bazę stworzono w 2001 roku i zastąpiła ona kartkowy katalog akcesyjny. Pozwalała na tworzenie skróconych opisów wpływających materiałów bibliecznych przed przekazaniem ich do opracowania formalnego¹⁰. Baza pełniła funkcję kontrolną, generowała raporty o liczbie i wartości pozycji z poszczególnych źródeł nabycia. Wprowadzaniem danych zajmowały się dwie osoby. W 2003 roku wdrożono bazę o nazwie Rejestr Przybytków, dzięki czemu zakończono ręczne prowadzenie księgi rejestru wpływów. Baza była obsługiwana na jednym

⁸ B. Kozłowska, *Moduł gromadzenia w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Szczecińskiego i jego implikacje dla wdrażanego modułu gromadzenia*, [w:] *Strategie gromadzenia zbiorów w bibliotekach polskich: materiały z IV Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej Pobierowo, 15–17 września 2011*, red. U. Ganakowska, M. Różycka, Szczecin 2012, s. 136–148.

⁹ E. Dąbrowska, *Wpływ komputeryzacji i informatyzacji na procesy gromadzenia zbiorów w Bibliotece Jagiellońskiej na tle polskich bibliotek uczelnianych*, „Biuletyn Biblioteki Głównej Politechniki Śląskiej” 2014, nr 3, s. 165–189, [online] <https://www.depot.ceon.pl/handle/123456789/17479?show=full> [dostęp: 15.02.2023].

¹⁰ K. Mojejko-Kotlińska, *op. cit.*, s. 183–188.

stanowisku komputerowym. Na potrzeby pracy Sekcji Wymiany Wydawnictw utworzono bazę, która zawierała adresy odbiorców wydawanych przez UMCS „Annales” i była wykorzystywana przy ich wysyłce. Komputeryzacja wszystkich stanowisk pracy w OG nastąpiła dopiero w styczniu 2011 roku. Dzięki nowszej, sieciowej wersji programu (również opracowanego przez naszych informatyków) udało się połączyć dwie prowadzone wcześniej bazy w jedną o nazwie Rejestr Przybytków Nowy. Narzędzie to pozwalało na szczegółową rejestrację materiałów bibliotecznych na etapie ich wpływu do Gromadzenia. Podkreślić należy również, że baza ułatwiała prace związane z rejestrem kupna i kontrolą finansów oraz służyła do sporządzania potrzebnych statystyk i zestawień. Zawierała rekordy dostawców oraz wykazywała wpływy podlegające selekcji. Jej zaletą była również możliwość szybkiego wyszukiwania akcesjonowanych książek według różnych kryteriów. Wprowadzone zmiany ujednoliciły pracę całego zespołu. Nowa organizacja pracy eliminowała dublowanie się wielu czynności i spowodowała wzrost efektywności pracy¹¹. Warsztat pracy OG zmienił internet i elektroniczne źródła informacji, tj. katalogi księgarń i hurtowni internetowych, Centralny Katalog NUKAT, katalog internetowy Biblioteki Narodowej. Rozwój technologii informatycznych rozszerzył zakres zadań gromadzenia o organizację dostępu do elektronicznych źródeł informacji (baz danych, książek i czasopism). Zmieniła się także forma komunikacji z użytkownikiem w sprawach dotyczących gromadzenia zbiorów. Na stronie internetowej BG udostępniono dwa formularze: „zgłaszanie propozycji zakupu książek” oraz „odpowiemy na pytanie”.

Funkcjonujące w bibliotekach różne zintegrowane systemy biblioteczne spełniały przez kilkanaście lat swoje zadania. Jednak dynamiczne zmiany zachowania użytkowników, a także potrzeba znalezienia lepszych narzędzi do zarządzania wszystkimi zasobami bibliotecznymi rozpoczęły dyskusję o konieczności znalezienia systemu nowej generacji. Dodatkowym czynnikiem determinującym poszukiwania były także zmiany własnościowe, które dokonały się na rynku dostawców systemów bibliotecznych¹². Potrzebę wdrożenia systemu nowej generacji dostrzegła również Konferencja Dyrektorów Bibliotek Akademickich Szkół Polskich. W opracowanym przez nią dokumencie „Wdrożenie wspólnego systemu nowej generacji do bibliotek akademickich w Polsce”¹³ wyjaśniono pojęcie systemu nowej generacji, przedstawiono korzyści z wprowadzenia takiego systemu, a także określono cechy, którymi

¹¹ M. Jaworska, E. Rzeska, *Gromadzenie zbiorów w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie – problemy i kierunki rozwoju*, „Folia Bibliologica” 2015, vol. LVII, s. 63–77.

¹² P. Marcinkowski, *Tradycja i nowoczesność. Aleph i Alma jako przykład różnych możliwości wyboru*, „Biuletyn EBIB” 2017, nr 1, [online] <http://ebibojs.pl/index.php/ebib/article/view/156/228> [dostęp: 17.02.2023].

¹³ [online] <https://docplayer.pl/5030239-Wdrozenie-wspolnego-systemu-nowej-generacji-do-bibliotek-akademickich-w-polsce.html> [dostęp: 15.02.2023].

powinien się charakteryzować. Określono cechy konieczne (priorytet) oraz cechy wymagane (nieobowiązkowe). Podstawowym założeniem było wdrożenie jednego wspólnego systemu nowej generacji. Systemu, który pozwoli na pozyskanie jednolitych informacji o zasobach bibliotek akademickich w Polsce, a także da możliwość ich katalogowania. Ważnym aspektem była również optymalizacja kosztów zakupu i utrzymania systemu wspólnego dla wielu bibliotek. Istotnym atutem było również uruchomienie multiwyszukiwarki dostarczającej kompleksowej informacji o wszystkich zasobach bibliotecznych. Rekomendowanym w dokumencie systemem nowej generacji była Alma, produkt firmy Ex Libris.

Alma to system biblioteczny nowej generacji, do którego obsługi bibliotekarze potrzebują jedynie przeglądarki i dostępu do sieci. System ten pozwala na zarządzanie wszystkimi zasobami bez podziału na typy gromadzonych zasobów (dokumenty fizyczne, zasoby zdigitalizowane, bazy danych), co poprawia efektywność dostępu do potrzebnych użytkownikom danych. Alma to odejście od modułowości na rzecz procesów bibliotecznych¹⁴. System działa jak nowoczesne serwisy internetowe na serwerach producenta (w chmurze). Użytkownikom systemu takie rozwiązanie pozwala na znaczne oszczędności, gwarantuje także dostęp do aktualnej wersji oprogramowania. Mająca swą siedzibę w Jerozolimie firma Ex Libris, która dostarcza system Alma, gwarantuje bezpieczeństwo przechowywanych na swoich serwerach danych. Posiada wszelkie przewidziane w UE certyfikaty w tym zakresie. Serwery przechowujące dane z bibliotek UE znajdują się w Amsterdamzie¹⁵. Funkcjonujący na całym świecie system Alma to obecnie jeden z najnowocześniejszych systemów bibliotecznych umożliwiający zarządzanie biblioteką i jej zasobami na najwyższym światowym poziomie.

W 2021 roku Biblioteka Narodowa ogłosiła konkurs na darmowe wdrożenie i utrzymanie systemu Alma. Pełna nazwa projektu to Priorytet 1. Poprawa oferty bibliotek publicznych, kierunku interwencji 1.2. Budowa ogólnokrajowej sieci bibliotecznej poprzez zintegrowany system zarządzania zasobami bibliotek w programie wieloletnim „Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa 2.0 na lata 2021–2025”. Do programu przystąpiło 16 dużych i 124 mniejszych bibliotek publicznych z województw: świętokrzyskiego, łódzkiego i lubelskiego. Beneficjentami programu zostało także siedem bibliotek uczelnianych: Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie, Biblioteka Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, Biblioteka Politechniki

¹⁴ R. Dziubecka, D. Paleczna, *Alma – system biblioteczny następnej generacji*, „Podkarpackie Studia Biblioteczne” 2013, nr 2, [online] <https://repozytorium.ur.edu.pl/server/api/core/bitstreams/ac1f9dbb-25b3-43be-943e-4dd4ed0ec0fb/content> [dostęp: 23.02.2023].

¹⁵ P. Marcinkowski, *Tradycja i nowoczesność. Aleph i Alma jako przykład różnych możliwości wyboru*, „Biuletyn EBIB” 2017, nr 1, [online] <http://ebibojs.pl/index.php/ebib/article/view/156/228> [dostęp: 17.02.2023].

Wrocławskiej, Uniwersytetu Opolskiego, Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytetu Kardynała Wyszyńskiego w Warszawie, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, a także Biblioteka Główna Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie¹⁶. Za wdrożenie systemu odpowiadała Biblioteka Narodowa. Nowoczesny system Alma oraz katalog PRIMO miały zapewnić bibliotekom rozwijanie nowych form działalności, a ich użytkownikom dostarczyć opracowaną według jednolitych zasad informację o zasobach.

Prace nad implementacją nowego systemu w Bibliotece Głównej UMCS oraz sieci bibliotek specjalistycznych rozpoczęto od powołania grupy wdrożeniowej. W jej skład weszła Dyrekcja BG oraz przedstawiciele (kierownicy) poszczególnych oddziałów. Koordynatorką wdrażania systemu była mgr Urszula Zielińska (kierownik Oddziału Informatyzacji Procesów Bibliotecznych i Kontroli Zasobów). Toczyła się dyskusja dotycząca oczekiwań i kierunku zmian w organizacji pracy BG. Następnie rozpoczęły się cykliczne szkolenia i warsztaty online, które prowadzili przedstawiciele firmy Ex Libris, a także pracownicy Biblioteki Narodowej. W czasie wdrażania projektu odbyły się liczne sesje i spotkania projektowe dla całej grupy bibliotek wdrażającej system w 2022 roku. Zorganizowano także dodatkowe spotkania związane z migracją i konfiguracją systemu. Pomocne okazały się kontakty z bibliotekarzami Biblioteki KUL w Lublinie, którzy chętnie dzielili się z nami swoimi doświadczeniami po rocznej pracy w Almie. W dniu 24 listopada 2022 roku nastąpiła oficjalna inauguracja systemu Alma w BG UMCS dla użytkowników.

Prace nad wdrożeniem systemu były dla OGiUZ szczególnym wyzwaniem, ponieważ, jak już wspomniano, funkcjonował on dotychczas poza zintegrowanym systemem bibliotecznym Virtua/VTLS. Zaistniała potrzeba wypracowania od nowa „drogi książki”. Trwały rozmowy dotyczące podziału kompetencji pomiędzy Oddziałem Gromadzenia i Uzupełniania Zbiorów a Oddziałem Opracowania Zbiorów. Nie zapadła decyzja o ich połączeniu i zachowano dotychczasowy stan. Praca w systemie Alma w Gromadzeniu rozpoczęła się 28 listopada 2022 roku. Ponieważ jesteśmy biblioteką otrzymującą EO, wiele z naszych działań skupiało się na wypracowaniu rozwiązań dotyczących rejestracji wpływu tych materiałów w nowym systemie. Nie było to łatwe zadanie. Wymagało pewnych zmian w organizacji pracy oddziału. Zgodnie z założeniami zintegrowanych systemów bibliotecznych wprowadzanie metadanych rozpoczyna się na etapie gromadzenia zbiorów. Opis bibliograficzny może zostać skopiowany z dostępnego źródła lub zapoczątkowany, a następnie stopniowo

¹⁶ [online] <https://www.bn.org.pl/dla-bibliotekarzy/narodowy-program-rozwoju-czytelnic-twa-2.0/budowa-ogolnokrajowej-sieci-bibliotecznej-poprzez-zintegrowany-system-zarzadzania-zasobami-bibliotek/> [dostęp: 15.02.2023].

rozbudowywany i wzbogacany¹⁷. W Almie istnieją trzy strefy zawierające metadane bibliograficzne: strefa instytucji zawierająca opisy bibliograficzne wykorzystywane w konkretnej bibliotece pracującej w systemie, strefa sieci, do której trafiają opisy bibliograficzne dostarczane przez Bibliotekę Narodową i wszystkie współkatalogujące instytucje i strefa wspólna – trafiają tu opisy bibliograficzne publikacji elektronicznych. Metadane rejestrowanych przez OG materiałów są pobierane ze strefy sieci przez dodanie rekordu zasobu i rekordu egzemplarza do istniejącego już opisu bibliograficznego. Taki rekord jest od razu widoczny w strefie naszej Biblioteki i w wyszukiwarce PRIMO, a nasi użytkownicy mają informację o pozyskanym tytule. Książkom, których rekordy zostały pobrane z sieci, zostaje nadany numer akcesyjny generowany przez system oraz cena i kod kreskowy. Oddzieliliśmy kod kreskowy od sygnatury, co pozwala na szybką identyfikację książki na każdym etapie pracy. Nowości wydawnicze, których metadane są niedostępne w sieci, trafiają do Oddziału Opracowania. Zrezygnowano z tworzenia „kadłubków”, czyli wstępnego katalogowania na etapie gromadzenia zbiorów. Wyszliśmy z założenia, że łatwiej jest utworzyć nowy rekord bibliograficzny niż poprawiać już istniejący. Po opracowaniu publikacje wracają do Oddziału Gromadzenia. Wszystkie sformatowane i oklejone sygnaturami pozycje przekazywane są do Oddziału Opracowania Zbiorów, a następnie do różnych agend zgodnie z lokalizacją.

W okresie przygotowań do implementacji systemu Alma podjęto pracę nad stworzeniem nowej bazy dostawców egzemplarza obowiązkowego. Dane pochodzące z poprzedniej bazy zostały uporządkowane, a rekordom dostawców przypisano kody zgodnie z wymogami systemu. Po udanym procesie migracji wprowadzono na bieżąco nowe rekordy. Założeniem tych działań było przypisanie wpływających materiałów bibliotecznych do konkretnego dostawcy. To rozwiązanie pozwoliłoby na generowanie wykazu wpływów i potwierdzeń e-mail. W odpowiedzi na uwagi Biblioteki Narodowej zrezygnowaliśmy z tego rozwiązania. Problemem stała się również ewidencja i potwierdzanie selekcjonowanych materiałów pochodzących z EO. Wypracowano inne rozwiązania tych kwestii poza Almą. Pomocna okazała się istniejąca dotychczas baza służąca do rejestru przybytków. Nie rezygnujemy z podjęcia prób przeprowadzenia tych procesów przez system w przyszłości.

W pozyskiwaniu zasobów drogą kupna Alma daje możliwość obsługi tych procesów od momentu zgłoszenia pozycji do zakupu aż do ich rozliczenia w dziale finansowym instytucji. Utworzono konta stałych dostawców książki polskiej i zagranicznej, zawierające wszystkie niezbędne do korespondencji i rozliczeń dane. Wygenerowano księgi i skonfigurowano je ze źródłami finansowania. Alma daje możliwość tworzenia dowolnej liczby i rodzajów budżetów. Utworzono budżety ze

¹⁷ A. Radwański, *Jak komputeryzować bibliotekę: poradnik*, Warszawa 2000, s. 60.

środkami przeznaczonymi na kupno książek polskich, zagranicznych, wydawnictw wieloegzemplarzowych i licencji. Mamy dzięki nim pełną kontrolę zamówień i wydatków. Każda biblioteka specjalistyczna będąca w sieci posiada własne fundusze, tworzy własne budżety i samodzielnie gospodaruje własnymi finansami. Niestety obecnie ogólnouczelniany system obsługi dokumentów finansowych UMCS nie jest kompatybilny z systemem Alma. Także możliwości rynku wydawniczego w Polsce nie zawsze pozwalają na wykorzystanie wszystkich funkcji Almy w procesie pozyskiwania zbiorów.

Poza tradycyjnymi zbiorami bibliotecznymi obecnie coraz większą uwagę poświęcamy zarządzaniu i udostępnianiu e-zasobów. System Alma wraz z wyszukiwarką PRIMO pozwalają na prezentowanie online zasobów elektronicznych, baz danych oraz poszczególnych tytułów elektronicznych książek i czasopism w katalogu naszej biblioteki.

System Alma oferuje swoim użytkownikom doskonałe narzędzie pozwalające na przetwarzanie, analizę i udostępnianie wszelkich danych bibliotecznych – Alma Analytics. W zależności od potrzeb generowane są różnego rodzaju statystyki i raporty. Alma Analytics to sprawny instrument do wnikliwej oceny i charakterystyki kolekcji, bardzo pomocny w zarządzaniu zbiorami. Uzyskane dane służą do wspierania procesów związanych z pozyskiwaniem materiałów bibliotecznych i kontroli zbiorów. Duże możliwości indeksowania danych pozwalają wykorzystać je przy analizie zawartości zasobów według dziedzin, języka publikacji, specjalności itp. Szczegółowa ocena zawartości posiadanych zasobów wpływa na kształtowanie właściwej, popartej statystykami polityki gromadzenia. System pozwala na bieżące badanie wykorzystania zbiorów oraz umożliwia przepływ informacji między biblioteką a użytkownikiem.

Pierwsze trzy miesiące pracy w systemie Alma były dla nas czasem nabywania nowych umiejętności i rozwoju. Najważniejszą korzyścią jest znaczne przyspieszenie drogi książki, która trafia do rąk czytelnika kilka dni od rejestru. Alma to system, w którym poszczególne procesy dzieją się w czasie rzeczywistym. Pozwala nam to na bieżącą kontrolę wpływających materiałów bibliotecznych.

W artykule omówiono trwającą na przestrzeni lat komputeryzację gromadzenia w BG UMCS. Dostarczyła ona nowych narzędzi, które podniosły efektywność pracy i jakość świadczonych usług. Wdrożenie najnowocześniejszego systemu bibliotecznego Alma dało nam możliwości dalszego usprawniania procesów gromadzenia. Korzyści wynikające z wprowadzonych zmian to przede wszystkim:

- zarządzanie zbiorami różnego typu przy wykorzystaniu jednego systemu,
- poprawa komunikacji z użytkownikami,
- pełniejsza kontrola budżetu i wydatków związanych z kupnem materiałów bibliotecznych,

- możliwość generowania różnego typu raportów i pozyskiwania danych dotyczących zasobu,
- oszczędność czasu i eliminacja dublowania się czynności,
- efektywniejsze wyszukiwanie wszystkich zasobów bibliotecznych.

Bibliografia

Bibliotekarstwo, red. A. Tokarska, Warszawa 2013.

Biblioteki szkół wyższych w społeczeństwie wiedzy: uwarunkowania i wybrane zagadnienia, t. 2, *Narzędzia i formy funkcjonowania*, red. I. Socha, Katowice 2010.

Dąbrowska E., *Wpływ komputeryzacji i informatyzacji na procesy gromadzenia zbiorów w Bibliotece Jagiellońskiej na tle polskich bibliotek uczelnianych*, „Biuletyn Biblioteki Głównej Politechniki Śląskiej” 2014, nr 3, s. 165–189, [online] <https://www.depot.ceon.pl/handle/123456789/17479?show=full> [dostęp: 15.02.2023].

Dwornik A. et al., *Zarządzanie informacją w lokalnym środowisku akademickim. Doświadczenia Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu w pracy w nowym systemie bibliotecznym*, „Biuletyn EBIB” 2022, nr 5 (206), [online] <http://ebibojs.pl/index.php/ebib/article/view/822/852> [dostęp: 08.02.2023].

Dziak J., *Zastosowanie nowoczesnych technologii informacyjnych w procesie gromadzenia zbiorów na przykładzie wyższej uczelni technicznej*, [w:] *Usługi-aplikacje-treści w gospodarce opartej na wiedzy*, Warszawa 2004, s. 168–173.

Dziubecka R., Paleczna D., *Alma – system biblioteczny następnej generacji*, „Podkarpackie Studia Biblioteczne” 2013, nr 2, [online] <https://repozytorium.ur.edu.pl/server/api/core/bitstreams/ac1f9dbb-25b3-43be-943e-4dd4ed0ec0fb/content> [dostęp: 23.02.2023].

Jaworska M., Rzeska E., *Gromadzenie zbiorów w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie – problemy i kierunki rozwoju*, „Folia Bibliologica” 2015, vol. LVII, s. 63–77. DOI: <https://doi.org/10.17951/fb.2015.57.63>

Kozłowska B., *Moduł gromadzenia w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Szczecińskiego i jego implikacje dla wdrażanego modułu gromadzenia*, [w:] *Strategie gromadzenia zbiorów w bibliotekach polskich: materiały z IV Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej Pobierowo, 15–17 września 2011*, red. U. Ganakowska, M. Różycka, Szczecin 2012, s. 136–148.

Marcinkowski P., *Tradycja i nowoczesność. Aleph i Alma jako przykład różnych możliwości wyboru*, „Biuletyn EBIB” 2017, nr 1, [online] <http://ebibojs.pl/index.php/ebib/article/view/156/228> [dostęp: 17.02.2023].

Mielczarek P., *Wykorzystanie modułu gromadzenia systemu Horizon w procesie gromadzenia druków zwartych w Bibliotece Kolegium Europejskiego w Natolinie*, „Przegląd Biblioteczny” 2010, z. 2, s. 193–202.

Mojejko-Kotlińska K., *Bazy danych w automatyzacji funkcji bibliotecznych w BG UMCS w Lublinie*, [w:] *Infobazy '2002 – bazy danych dla nauki, materiały konferencyjne 24–26 czerwca 2002 r. Centrum Informatyczne TASK*, red. A. Nowakowski, Gdańsk 2002, s. 183–188.

Radwański A., *Jak komputeryzować bibliotekę: poradnik*, Warszawa 2000, s. 60.

- Rozporządzenie Ministra Kultury i Sztuki z dnia 6 marca 1997 r. w sprawie wykazu bibliotek uprawnionych do otrzymywania egzemplarzy obowiązkowych poszczególnych rodzajów publikacji oraz zasad i trybu ich przekazywania, Dz.U. 1997 nr 29 poz. 161, [online] <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19970290161> [dostęp: 20.01.2023].
- Sączewska-Trawicka M., *Moduł gromadzenia zbiorów w Bibliotekach używających systemu komputerowego VTLS*, „Przegląd Biblioteczny” 2009, z. 3, s. 371–375.
- Swoboda I., *Systemy biblioteczne – w kierunku integracji dostępu do informacji*, [w:] *Bibliotekarstwo*, red. A. Tokarska, Warszawa 2013, s. 434–448.
- Ścibor E., *Zarys historii mechanizacji i automatyzacji bibliotek w Polsce*, [w:] *Automatyzacja bibliotek: zarys historyczny, strategie, perspektywy*, red. A. Jacquesson, Warszawa 1999, s. 12–13.
- Tetela G., *Polityka gromadzenia i selekcja zbiorów*, [w:] *Bibliotekarstwo*, red. A. Tokarska, Warszawa 2013, s. 131–142.
- Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach, Dz.U. 1997 nr 85 poz. 539, [online] <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu19970850539> [dostęp: 20.01.2023].
- Wojciechowski J., *Bibliotekarstwo: kontynuacja i zmiany*, Kraków 2001.
- Wojciechowski J., *Z problemów organizacji zasobów bibliotecznych*, „Przegląd Biblioteczny” 1998, z. 1, s. 5–15.
- Żmigrodzka K., *Analiza funkcjonalności modułu gromadzenia w bibliotekach „prolibowych”*, [w:] *Strategie gromadzenia zbiorów w bibliotekach polskich: materiały z IV Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej Pobierowo, 15–17 września 2011*, red. U. Ganakowska, M. Różycka, Szczecin 2012, s. 50–64.